

תוכן עניינים

1	מבוא.....
	חלק ראשון: חופש הביטוי
2	חשיבות חופש הביטוי.....
3	חופש הביטוי כזכות יחסית.....
3	חלק שני: האינטרנט וחופש הביטוי
	חלק שלישי: דרכי האכיפה של פרסומים אסורים המופיעים ברשת
4	הענשה בדיעבד.....
4	חקיקה מיוחדת לתכנים באינטרנט.....
6	אכיפה חילופית.....
6	משפט משווה.....
7	חלק רביעי: תוכן האסורים שיש להחיל על הפרסומים באינטרנט
7	אסור לשון הרע.....
8	אסור הסתה לאלימות ולגזענות.....
12	סיכום

מבוא

בשורה ארוכה של פס"ד, ביטא ביהמ"ש העליון את חשיבותו של חופש הביטוי, והיותו אבן היסוד של הדמוקרטיה. אך כדוגמא לאמירות כנ"ל אזכיר את פרשת קול העם¹ בו קבע השופט אגרנט, כי "חירות הביטוי היא ציפור נפשה של הדמוקרטיה", פרשת ציטרין² בה נקבע כי "חירות הביטוי היא תנאי מוקדם לקיומה של הדמוקרטיה ולפעולתה התקינה", פרשת לאור³ בו קבע השופט ברק כי "בלא דמוקרטיה אין חופש ביטוי ובלי חופש ביטוי אין דמוקרטיה". ופרשת בן גביר⁴ בו קבע השופט ריבלין כי: "חירות הביטוי היא אם החירויות." ועוד.

למרות היותו של חופש הביטוי ערך מרכזי, הרי ערך זה אינו עומד לבדו. קיימים ערכים נוספים, מרכזיים וחשובים, כמו חיי האדם וכבוד האדם, שחופש הביטוי עלול לפגוע בהם, ולכן לא ניתן לאפשר ביטוי שיש בו פגיעה בחיים ובכבוד. במקרה כזה יש לערוך איזון בין חופש הביטוי לבין הערך המוגן, המנוגד לחופש הביטוי.

הערכים המוגנים העיקריים המגבילים את חופש הביטוי הם ענייני בטחון, ביטויים מתסיסים של הסתה וגזענות, סודות רשמיים, לשון הרע, צנעת הפרט, הפרות של זכויות-יוצרים, ביטויי תועבה, פורנוגרפיה לקטינים ועוד.

רשת האינטרנט והרשתות החברתיות מהוות ערוץ מרכזי להחלפת רעיונות, להעברת מידע ולמימוש חופש הביטוי. גם הביטויים הנמצאים ברשת האינטרנט, כמו ביטויים אחרים, כפופים למגבלות משפטיות. בימינו האינטרנט הפך לאמצעי תקשורת מרכזי ודומיננטי, אשר מספר הגולשים בו, זמן הגלישה והמשאבים המוקצים להעלאה ולקידום התכנים בו הולכים וגוברים.⁵ לשימוש הרב ברשת יש השפעה על ערכים דמוקרטיים שונים, לרבות חופש הביטוי. כיום יכול כל אדם באמצעות האינטרנט לממש את חופש הביטוי שלו, באופן שמחד ניתנת לו, בניגוד לעבר, אפשרות להשמיע את דעתו בציבור בניסיון להשפיע, ומאידך להיחשף לכל מידע שברצונו להיחשף אליו. פרופ' אלקין קורן קובעת כי מטעם זה יש הרואים את האינטרנט כ"כיכר עיר" מודרנית.⁶ המאפיינים הייחודיים של האינטרנט מציבים אתגרים חדשים במידת האיזון הראויה בין חופש הביטוי ובין זכויות נוגדות לו.

בעבודה זו אנסה לאפיין את הגבולות המשפטיים של חופש הביטוי באמצעי התקשורת, ובמיוחד באתרים חברתיים באינטרנט.

הדיון העוסק בחופש הביטוי באינטרנט, מאבחן בין שתי שאלות: השאלה הראשונה מתייחסת לאופן האכיפה של האיסורים הקבועים בחוק הכללי על הפרסומים המופיעים ברשת. דיון זה מתמקד בעיקר באופן איתור המפרסם באינטרנט, שאלת הסמכות להבאתו לדיון, ובשאלת האחריות של ספקי השירות באינטרנט, מפעילי האתרים השונים, מנהלי הפורומים, ספקי הגישה לרשת ואחריותם של חברות הכבלים והטלפון על התכנים הבעייתיים המתפרסמים ברשת. ביחס לשאלה זו אנסה לברר מהם האמצעים הקיימים כדי להגן

¹ בג"ץ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, ז 871 (1953)

² בג"ץ 298/86 בן ציון ציטרין נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל-אביב, מא(2) 337 (1987)

³ בג"ץ 14/86 יצחק לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, מא(1) 421 (1987)

⁴ רע"א 10520/03 איתמר בן גביר נ' אמנון דנקנר (פורסם בנבו, 12.11.2006)

⁵ בריונות ברשת והשימוש באפליקציית "סיקרטי" מרכז מידע של הכנסת 29.9.2014

⁶ ניבה אלקין-קורן, "המתווכים החדשים בכיכר השוק' הווירטואלית", ממשל ומשפט ו(2), 38

על הערכים העומדים במתח עם חופש הביטוי, ועד כמה ההגנה על ערכים אלה במרחב הווירטואלי פוגעים בחופש הביטוי. השאלה השנייה היא, האם יש להחיל על האינטרנט את האיסורים הקיימים בחוקים השונים, או האם יש לקבוע עבור המרחב הווירטואלי חוקים ודינים מיוחדים שיותאמו לאופיו המיוחד של המרחב.⁷ שאלה זו תבחן בקשר לשתי עברות העומדות במתח עם חופש הביטוי: האיסור על פרסום לשון הרע והאיסור על הסתה לאללימות ולגזענות. שני העניינים הנ"ל דן אומנם ביהמ"ש עפ"י החוקים הקיימים, אשר חוקקו למרחב הממשי, ואולם כפי שאראה להלן בעבודה זו, נראה כי יש מקום לשנות את הוראות החוק הנ"ל, ולהתאימן לביצוע האיסורים הנ"ל במרחב הווירטואלי.

הפרק הראשון של העבודה, יעסוק בחשיבות חופש הביטוי. הפרק השני של העבודה ינסה לאפיין את ייחודו של האינטרנט והאתגרים שבייחוד זה בכל הקשור לחופש הביטוי. החלק השלישי של העבודה ידון באמצעים בהם נאכפים אסורים המצויים במתח עם חופש הביטוי, והחלק הרביעי ידון בשאלה האם יש להחיל על האינטרנט את האיסורים הקיימים.

חלק ראשון: חופש הביטוי

חשיבות חופש הביטוי

לחופש הביטוי חשיבות במישור האישי והחברתי. מקובל להצביע על העניינים הבאים כמצדיקים את חופש הביטוי:

1. חופש הביטוי כאמצעי לבירור האמת - הגישה הדמוקרטית טוענת, שלאיש, גם למי שנבחר לשלטון, אין מונופול על האמת ועל הדעה הנכונה. באמצעות דיון חופשי, ביטוי חופשי של דעות, ומתן אפשרות לעמת ביניהן ולבחור מתוכן באמצעות חקירה, ביקורת, עימות והשוואה בין נתונים שונים ודעות רבות, ניתן לגלות את האמת או לחשוף טעויות ושקרים. קיים חשש, שאם תיאסר דעה מסוימת, בגלל הטענה שהיא שקרית או מוטעית, עשויה דווקא אותה הדעה להיות הדעה הנכונה, או הדעה שיש בה גרעין של אמת.

2. חופש הביטוי וההליך הדמוקרטי: השתתפות העם בתהליך השלטוני מתבטאת לא רק בהטלת פתק לקלפי במועד הבחירות, אלא, גם בהשפעת על השלטון במהלך כהונתו. חופש הביטוי הוא האמצעי המאפשר לעם להשפיע על השלטון. כדי שהעם יוכל לבחור את נבחריו, צריך שיהיה בידו מידע. חופש הביטוי מאפשר קבלת מידע וזרימה חופשית של רעיונות. כמו כן, העם יכול לנסות להשפיע על הנעשה במדינה באמצעות מתיחת ביקורת ומחאה. חופש הביטוי מאפשר לעם להביע דעתו. רק זרימה שוטפת של מידע, מבטיחה פעילות יעילה של מוסדות בחברה ומגבירה את מעורבות האזרחים בפעילות הממשל.

3. חופש הביטוי מאפשר הגשמה עצמית ומימוש עצמי של הפרט - הבעת דעות מפי האדם ושמיעת דעות ועובדות מפי הזולת, מאפשרים לאדם ללמוד, להתפתח ולהתקדם. בלימת חופש הביטוי מונעת מהאדם לממש את הפוטנציאל שלו ופוגעת בכבודו.

4. יציבות חברתית: חופש הביטוי מאפשר להשיג מטרות בדרך של שכנוע ולא בדרך של כוחניות. בזכות חופש הביטוי מוצא הלחץ את ביטויו באמצעות מילים ולא באמצעות אלימות. בדרך זו מתגברת הסובלנות בחברה והמשטר הדמוקרטי מתחזק.⁸

⁷ יובל קרניאל וחיים ויסמונסקי " חופש הביטוי, פורנוגרפיה וקהילה באינטרנט" מחקרי משפט כג, תשס"ז – 2006, 259
⁸ אהרון ברק, כבוד האדם – הזכות החוקתית ובנותיה (2014) עמ' 712-719